

Міністерство внутрішніх справ України  
Харківський національний університет внутрішніх справ

**НОВОХАТСЬКА ДАРІЯ ВОЛОДИМИРІВНА**

*УДК 343.222.4+343.24*

**ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЗА ЗЛОЧИНИ,  
ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ НЕОБЕРЕЖНІСТЬ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;  
кримінально-виконавче право

**Автореферат**  
дисертації на здобуття наукового ступеня  
кандидата юридичних наук

Харків – 2018



*Дисертацією є рукопис*

Робота виконана у Класичному приватному університеті, Міністерство освіти і науки України.

**Науковий керівник –**

доктор юридичних наук, професор,  
Заслужений юрист України  
**Денисова Тетяна Андріївна**,  
Академія Державної пенітенціарної  
служби, помічник ректора з наукової  
та науково-методичної роботи.

**Офіційні опоненти:**

доктор юридичних наук, професор  
**Харченко Вадим Борисович**,  
Харківський національний університет  
внутрішніх справ, завідувач кафедри  
кримінально-правових дисциплін  
факультету № 6;

кандидат юридичних наук, доцент  
**Багіров Сергій Рамізович**,  
Національний університет «Києво-  
Могилянська академія», доцент  
кафедри кримінального та  
кримінального процесуального права.

Захист відбудеться 16 червня 2018 року о 9.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.03 у Харківському національному університеті внутрішніх справ (61080, м. Харків, пр. Льва Ландау, 27).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ (61080, м. Харків, пр. Льва Ландау, 27).

Автореферат розісланий 14 травня 2018 року.

**Вчений секретар**  
спеціалізованої вченої ради

**Д. Ю. Кондратов**



## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Обґрунтування вибору теми дослідження.** У сучасних умовах злочинам, що вчиняються через необережність, видам та формам кримінально-правового впливу на осіб, які вчинили такі злочини, українські кримінологічна та кримінально-правова науки приділяють недостатню увагу. Вітчизняне кримінальне законодавство та правозастосовна практика у питаннях впливу на осіб, які вчинили необережні злочини, переважно спираються на результати наукових досліджень 30–40-річної давнини. Проте сучасні умови існування суспільства змушують переглянути кримінальну політику щодо протидії необережним злочинним проявам, зробити вплив на осіб, які вчинили необережні злочини, більш раціональним та науково обґрунтованим.

Наведене не означає, що проблемам необережної форми вини та пеналізації необережних діянь взагалі не приділялася увага. Наукове вивчення необережних злочинів та заходів протидії їм актуалізувалося з другої половини ХХ століття. Проте сталося так, що найбільші наукові школи СРСР, у яких досліджувалася проблематика протидії необережності, склалися у РРФСР (владивостоцька, або далекосхідна школа) та у Грузинській РСР (грузинська школа). В Українській РСР вивчення необережних злочинів здійснювалося менш активно і було пов'язано лише з двома науковими центрами – Інститутом держави і права АН УРСР (нині – Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, м. Київ) та Харківським юридичним інститутом (нині – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків).

У різний час внесок у розробку кримінологічного та кримінально-правового вчення про необережність та про вплив на необережних злочинців здійснили, зокрема, такі науковці, як: Ю. М. Антонян, С. Р. Багіров, В. М. Білоконев, В. І. Борисов, С. В. Гончаренко, О. В. Гороховська, М. С. Грінберг, П. С. Дагель, В. І. Касинюк, В. Ю. Квашис, І. П. Лановенко, В. Г. Макашвілі, В. А. Мисливий, С. І. Нежурбіда, В. А. Нерсисян, М. Г. Угрехелідзе, Дж. Холл, О. І. Чучаєв.

Варто мати на увазі, що представлене дослідження перебуває на стику двох вчень – про злочинну необережність та про покарання і його призначення, тому для нього неабияке значення мали здобутки таких вітчизняних та зарубіжних дослідників проблем покарання, як: М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, І. М. Гальперін, О. П. Горох, Т. А. Денисова, В. К. Дуюнов, О. О. Жижилєнко, О. О. Книженко, А. А. Музика, Й. С. Ной, Є. Ю. Полянський, Ю. А. Пономаренко, О. П. Рябчинська, П. П. Сердюк, В. М. Трубников, В. І. Тютюгін, М. Д. Шаргородський та ін.

Проте вищенаведені науковці присвятили свої праці або дослідженню питань відповідальності за необережні злочини, або вивченню проблем покарання у цілому чи стосовно певної категорії злочинів, а тому не мали змоги приділити достатню увагу питанням караності злочинів, що вчиняються через необережність. За весь час у радянській науці кримінального права та у подальшому на теренах колишнього СРСР підготовлено лише три дисертації, що були спеціально присвячені караності необережних злочинів (Б. П. Золотов (1984 р.), К. А. Камхадзе (1984 р.), Є. М. Щербина (1994 р.)), і одну, в якій ці питання частково вивчалися (Н. Д. Євлєєв (2001 р.)). Необхідно зауважити, що у

вітчизняній кримінально-правовій науці не було дисертаційних праць, присвячених цьому важливому питанню.

До проблем покарання та його призначення за злочини, що вчиняються через необережність, які залишаються недостатньо дослідженими або не знайшли свого остаточного розв'язання, належать, зокрема: мета покарання за необережний злочин; гіпотеза про існування певного «набору» видів покарань за необережні злочини, що утворюють їх підсистему; з'ясування того, які види заходів кримінально-правового впливу варто визнати доцільними для досягнення мети покарання за необережні злочини; розбалансований характер санкцій норм про необережні злочини; зміст критеріїв необхідності та достатності призначеного покарання для виправлення особи, яка вчинила злочин через необережність, та попередження нових злочинів; поставлене прийняттям у 2012 р. Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) нове питання про застосування заходів кримінально-правового впливу за злочин, вчинений через необережність, на підставі угод про примирення або про визнання винуватості, та загалом – виявлення вад законодавства і правозастосовної діяльності в аспекті проблеми «застосування заходів кримінально-правового впливу за необережність».

Викладене свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи Класичного приватного університету за темою «Кримінально-правове, кримінологічне та кримінально-виконавче забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина» (державний реєстраційний номер 0110U003958). Внесок здобувача стосується розробки питань кримінально-правового забезпечення оптимальної караності необережних злочинів.

Тему дисертації затверджено вченою радою Класичного приватного університету 23 грудня 2015 року (протокол № 4).

**Мета і завдання дослідження.** *Метою* дослідження є систематизація знань про оптимальну караність необережних злочинів та раціоналізація заходів кримінально-правового впливу щодо осіб, які вчинили такі злочини.

*Основні завдання* дослідження:

- проаналізувати сучасний стан науки кримінального права щодо розробки питань караності злочинів, які вчиняються через необережність;
- закласти методологічні засади оцінки злочину як необережного та здійснити науково обґрунтований поділ необережних злочинів на групи;
- узагальнити наукові підходи щодо законодавчого формулювання та практичного досягнення мети покарання за необережні злочини;
- визначити, які види заходів кримінально-правового впливу варто визнати доцільними для досягнення мети покарання за необережні злочини;
- запропонувати шляхи вдосконалення санкцій кримінально-правових норм, що передбачені за необережні злочини;
- визначити, чи існують певні особливості під час реалізації судами загальних засад призначення покарання за необережні злочини;
- розкрити зміст критеріїв необхідності та достатності призначеного

покарання для виправлення особи, яка вчинила злочин через необережність, та попередження нових злочинів;

– встановити, чи існує специфіка у застосуванні заходів кримінально-правового впливу за злочин, вчинений через необережність, на підставі укладання угод про примирення або про визнання винуватості;

– на підставі встановлених закономірностей розробити рекомендації щодо вдосконалення змісту кримінального законодавства та практики його застосування.

*Об'єктом дослідження* є сукупність правовідносин у сфері кримінально-правового впливу на суб'єктів необережних злочинів.

*Предметом дослідження* є покарання та його призначення за злочини, що вчиняються через необережність.

**Методи дослідження.** Під час дослідження використані загальнонаукові та спеціальні методи пізнання правових явищ. Діалектичний метод, тобто застосування категорій діалектики – сутність і явище, причина і наслідок, можливість і дійсність, необхідність і випадковість, загальне, особливе і окреме тощо – використовувався у всіх підрозділах дослідження; застосування історичного методу сприяло вивченню процесу виникнення і становлення поглядів про сутність та мету покарання у часовій ретроспективі (підрозділи 1.1, 2.1); методи дедукції та індукції, аналізу і синтезу допомогли визначити структурно-логічну схему дослідження; методи типології та класифікації дозволили здійснити обґрунтований розподіл необережних злочинів на групи залежно від особливостей законодавчого опису (підрозділ 1.2); порівняльно-правовий метод використовувався для вивчення досвіду регламентації караності необережних злочинів в Україні та зарубіжних державах, для порівняння тенденцій правозастосовної практики як у нинішній час, так і в ретроспективному аспекті, а також під час порівняння положень кримінального та кримінального процесуального законодавства (підрозділи 1.1, 2.3, 3.1, 3.3); формально-юридичний метод застосовувався для встановлення змісту кримінально-правових понять, які характеризують покарання та засади його призначення, з'ясування закономірностей дії права за допомогою правил юридичної логіки (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, розділ 3); методи формальної логіки були використані під час опису критеріїв необхідності та достатності призначеного покарання для виправлення особи, яка вчинила злочин через необережність, та попередження нових злочинів (підрозділ 3.2); соціологічні методи (опитування, аналіз документів) слугували вивченню думки експертів та правозастосовної практики з питань призначення покарання за злочини, що вчиняються через необережність (розділи 2, 3); статистичний метод застосовувався для аналізу емпіричної інформації (підрозділи 1.2, 2.2).

Емпіричну базу дослідження становлять: матеріали опублікованої судової практики; результати вивчення не менше 300 вироків у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені через необережність (автотранспортні, проти життя та здоров'я, у сфері службової діяльності тощо), розглянутих судами Волинської, Дніпропетровської, Запорізької, Київської, деяких інших областей, м. Києва, за період 1999 – I півріччя 2017 р.; результати анкетування 200 суддів та адвокатів, а також 100 осіб, які відбували покарання за вчинення необережних злочинів.

Науково-теоретичну основу дисертації склали наукові праці із загальної теорії держави і права, кримінології, кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінального процесуального права, юридичної психології, філософсько-методологічна література, енциклопедичні та довідкові видання.

Нормативну базу дослідження становлять Конституція України, Кримінальний кодекс України (далі – КК), кримінальні кодекси зарубіжних країн, Кримінальний процесуальний кодекс України, постанови Кабінету Міністрів України, інші нормативно-правові акти України.

**Наукова новизна отриманих результатів** полягає в тому, що дисертація є одним з перших у вітчизняній науці кримінального права комплексним і системним монографічним дослідженням проблем покарання та його призначення за злочини, що вчиняються через необережність.

У праці сформульовано, обґрунтовано або додатково аргументовано низку висновків, теоретичних положень і практичних пропозицій, які містять ознаки наукової новизни, зокрема:

*вперше:*

- сформульовано висновок про наявність трьох основних концептів правового впливу на суб'єктів необережних злочинів у світовій юридичній науці;

- обґрунтовано позицію, відповідно до якої прагнення законодавця до передбачення позбавлення волі у санкціях більше, ніж 80% необережних злочинів, є рудиментом ретрибутивістського розуміння природи кримінального покарання;

- здійснено прогноз розвитку караності необережних злочинів, згідно з яким питома вага позбавлення волі у санкціях відповідних норм буде поступово знижуватися за рахунок більш широкого застосування покарань, не пов'язаних з ізоляцією від суспільства, передусім таких, що усувають винуватця з тієї сфери, де він допустив злочинну необережну поведінку;

- на підставі негативного кримінологічного досвіду застосування до необережних злочинців довготривалих строків позбавлення волі запропоновано в якості орієнтиру для кримінальної політики держави дотримання принципу пріоритету ізоляції від діяльності над ізоляцією від суспільства;

- запропоновано «розпублічити» вельми негнучкий характер чинних норм процесуального закону у кримінальному провадженні на підставі угод щодо злочинів, вчинених через необережність, оскільки суб'єкт тяжкого необережного злочину повинен мати можливість скороченої процедури кримінального провадження на підставі угоди про визнання винуватості, якщо потерпілий це не заперечує;

*удосконалено:*

- підхід до обрахування кількості необережних злочинів, а саме: запропоновано здійснювати підрахунок кількості необережних злочинів у законодавстві з огляду на злочинні наслідки, передбачені диспозицією кримінально-правової норми, а не на статтю або частину статті кримінального закону, оскільки одна стаття (частина статті) може містити опис кількох можливих наслідків, а також обґрунтовано висновок, що через розпорошеність необережних злочинів по різних розділах КК задля їх систематизації більш доцільним є застосування методу типології, а не класифікації;



– наукові погляди щодо доцільності передбачення у КК заборони суб'єктам необережних злочинів обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на тривалі строки або довічно;

– положення про незмінні дивергентні орієнтації законодавчої та судової влади на певні складові мети покарання за необережні злочини: на нормативному (законодавчому) рівні спостерігається орієнтація на мету загальної превенції, на рівні правозастосовної практики перевагу має спеціальна превенція;

*дістало подальшого розвитку:*

– система аргументів про те, що покаранню за необережні злочини більшою мірою, ніж за злочини умисні, властива тенденція депеналізації (звільнення від кримінальної відповідальності, звільнення від відбування покарання, застосування санкцій, які альтернативні позбавленню волі тощо);

– наукові погляди щодо виключення штрафу та виправних робіт з санкцій за необережні злочини, оскільки застосування державою цих видів покарань суперечить компенсаційній функції кримінального права, згідно з якою держава має забезпечити ефективне відшкодування шкоди винуватою особою саме постраждалим, а не прагнути передусім наповнити свій бюджет.

**Практичне значення отриманих результатів** полягає в тому, що викладені в роботі висновки та пропозиції можуть бути використані та використовуються:

– у науково-дослідній сфері – як підґрунтя для подальших наукових розробок і досліджень проблем покарання та його застосування за необережні злочини (Акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у наукову діяльність Кримінологічної асоціації України від 20 листопада 2017 р.);

– у законотворчій діяльності – при підготовці змін і доповнень до чинних Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, зокрема ст. ст. 55, 66, 67, КК, ст.ст. 368, 469 КПК;

– у правозастосовній діяльності – під час вирішення проблемних питань обрання належного заходу кримінально-правового впливу до суб'єкта, який вчинив злочин через необережність, а також у процесі узагальнень судової практики вищими судовими інстанціями України (Акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у правозастосовну діяльність Апеляційного суду Донецької області);

– у навчальному процесі – під час проведення занять з дисциплін «Кримінальне право України», «Кримінологія», «Кримінальний процес України»; під час підготовки відповідних розділів науково-практичних коментарів кримінального та кримінального процесуального законодавства, підручників, навчальних і методичних посібників (Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес Інституту права імені Володимира Сташиса Класичного приватного університету від 16 вересня 2017 р.).

**Апробація матеріалів дисертації.** Результати дослідження доповідались та обговорювались на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях і круглих столах, а саме: «Актуальні питання кримінально-виконавчого права та кримінології» (м. Чернівці, 2016 р.); «Круглий стіл, присвячений 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини» (м. Запоріжжя, 2016 р.); «Актуальні проблеми кримінального права, процесу,

криміналістики та оперативно-розшукової діяльності» (м. Хмельницький, 2017 р.), «Актуальні проблеми державно-правового розвитку України в контексті інтеграційних процесів» (м. Запоріжжя, 2017 р.), «Актуальні питання кримінального права та процесу» (м. Кривий Ріг, 2017 р.), «Кримінальне право: традиції та новації» (м. Чернігів, 2017 р.).

**Публікації.** Основні положення, висновки та пропозиції, що сформульовані за результатами дисертаційної роботи, відображені в одинадцятьох наукових працях, у тому числі чотирьох наукових статтях, опублікованих у наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук, одній статті, опублікованій у науковому виданні іноземної держави з напряду, з якого підготовлено дисертацію, та шістьох тезах наукових доповідей.

**Структура та обсяг дисертації** зумовлені метою та завданнями дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і десяти додатків. Загальний обсяг дисертації становить 284 сторінки, з них основний текст – 194 сторінки, список використаних джерел (323 найменування) – 32 сторінки, додатки – 42 сторінки.

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, її зв'язок з науковими програмами, планами і темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методологію дослідження, його емпіричну базу, розкрито наукову новизну роботи та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо їх апробації та публікації, указано структуру та обсяг дисертації.

**Розділ 1 «Покарання за злочини, що вчиняються через необережність: сучасний стан та методологія вивчення»** складається з двох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Стан наукової розробки питань караності злочинів, що вчиняються через необережність»* зазначається, що засади караності необережних злочинів, передусім необережного вбивства, були закладені у відомій українській правовій пам'ятці «Права, за якими судиться малоросійський народ» (1743 р.). Артикул 45 глави 20 «Прав...» мав назву «Про випадкові вбивства та поранення». Його зміст дозволяє дійти висновку, що в ньому йдеться про необережні злочини у нинішньому розумінні, а не про випадкове заподіяння небезпечних наслідків. Примітно, що згідно з «Правами...» відповідальність за необережне заподіяння смерті або тілесних ушкоджень мала відплатний характер, тобто тяжіла до відповідальності цивільної у нинішньому її розумінні.

Вивчення історії поглядів на караність необережних злочинів дозволило дійти висновку про наявність трьох основних концептів караності цих злочинів у світовій юридичній науці. Перший – концепт відсутності кримінальної відповідальності й прагнення вирішувати цей конфлікт відплатним способом, який по суті є компенсаційною виплатою та елементом цивільно-правової відповідальності. Представники цього підходу не беруть до уваги розмежування необережної форми вини на самовпевненість та недбалість. Другий – концепт кримінальної відповідальності лише за такий необережний злочин, який було вчинено через злочинну самовпевненість. Шкода, заподіяна через недбалість, тягне лише цивільно-правову відповідальність. Третім концептом є система поглядів, згідно з якою заподіяння шкоди через необережність обов'язково має тягти кримінальну відповідальність незалежно від того, який різновид необережної

форми вини був у психічному ставленні винуватого до злочинного наслідку. Акцентовано, що сьогодні це найпоширеніша система поглядів, яка втілилася у кримінальному законодавстві і правозастосовній практиці майже всіх країн світу.

Встановлено, що наукове вивчення необережних злочинів здійснювалося переважно в аспекті з'ясування підстав та меж криміналізації суспільно небезпечних діянь, вчинених з відповідною формою вини. При цьому пеналізація необережних злочинів лишається малодослідженим наукою питанням. Зазначене підтверджується як на законодавчому рівні, так і на рівні правозастосування. Так, у чинному кримінальному законодавстві спостерігається «різномірність» у санкціях за необережні злочини з однаковим характером суспільно небезпечних наслідків, що свідчить про відсутність науково обґрунтованого підходу до їх конструювання.

У підрозділі 1.2 *«Методологія оцінки злочину як необережного та дослідження покарання за необережні злочини»* встановлено, що під час поділу необережних злочинів на групи більш обґрунтованим є застосування методу типології, а не класифікації, оскільки у такому випадку ми матимемо не формальну ієрархію підмножин, а логічно вирівняні типи. Станом на момент завершення цього дослідження Особлива частина КК містить лише десять статей, де законодавець прямо вказує на необережний характер вчиненого злочину. Причому у чотирьох з них зазначається необережна форма вини без конкретизації її виду, а в шести статтях йдеться про недбалість або недбале ставлення.

Сформульовано наукову позицію, згідно з якою про окремий необережний злочин може йтися лише у разі, якщо порушення спеціальних правил безпеки викликало конкретний наслідок, передбачений диспозицією кримінально-правової норми. Окрема частина статті може містити посилання на кілька можливих наслідків. Як приклад проаналізовано ч. 2 ст. 286 КК, в якій законодавець передбачає два можливі наслідки цього злочину. Визнано, що відповідне порушення, яке спричинило смерть потерпілого, є окремим злочином, так само, як і те діяння, що заподіяло тяжке тілесне ушкодження. Отже, ч. 2 ст. 286 КК передбачає відповідальність за два необережні злочини. Тому у трьох частинах ст. 286 КК міститься опис не трьох, а чотирьох необережних злочинів. Якщо за такою методикою (через урахування кількості конкретних злочинних наслідків) проаналізувати наведені у підрозділі 39 статей Особливої частини КК, то з'ясується, що чинний КК України передбачає 129 необережних злочинів.

Здійснено класифікацію цих злочинів залежно від сфери суспільних відносин, де вони проявляються, а також обраховано кількість цих злочинів у процентах. За 100% було взято загальну їх кількість (129). За критерієм об'єкта кримінально-правової охорони виокремлено такі десять сфер суспільних відносин (розташування від більшої кількості процентів до меншої): 1) безпека функціонування транспорту – 38 злочинів (29,45%); 2) охорона довкілля – 26 злочинів (20,15%); 3) військова служба – 20 злочинів (15,5%); 4) безпека виробництва – 19 злочинів (14,72%); 5) громадська безпека – 10 злочинів (7,75%); 6) будь-яка сфера, не обмежена – 4 злочини (3,1%); 7) медична або фармацевтична діяльність – 4 злочини (3,1%); 8) професійна діяльність щодо догляду за неповнолітніми – 3 злочини (2,32%); 9) відносини власності – 3 злочини (2,32%); 10) службова діяльність – 2 злочини (1,55%).

Підтверджено, що злочини, пов'язані з порушенням спеціальних правил безпеки, яке спричиняє суспільно небезпечні наслідки, обґрунтовано визнаються необережними, оскільки їх суб'єктивну сторону визначає необережне ставлення до наслідків, хоча самі порушення правил безпеки (діяння) усвідомлюються винним. Водночас злочини, подібні до ч. 2 ст. 121 КК, обґрунтовано відносять до злочинів з

подвійною виною, оскільки до заподіяння первинного наслідку суб'єкт такого злочину ставиться умисно, а до вторинного – лише необережно.

Розділ 2 «Покарання як захід протидії злочинам, що вчиняються через необережність: мета, види, санкції» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Мета покарання за злочини, що вчиняються через необережність» встановлено що всі висловлені у теорії кримінального права судження щодо мети покарання за необережні злочини можна розподілити на три групи. Представники першої групи, яких можна назвати прихильниками традиційного, ретрибутивістського підходу, на перший план висуюють такі складові мети покарання як кара та загальна превенція. Науковці другої групи, вважають, що заходи покарання за необережні злочини повинні передусім ефективно запобігати повторне вчинення таких злочинів. Ці вчені надають пріоритет такій складовій мети покарання як спеціальна превенція. Основними видами покарання для суб'єктів, що вчинили злочини через необережність, представники цієї групи вважають штраф, позбавлення права займатися певною діяльністю, позбавлення права займати певні посади. До третьої групи включені науковці, на думку яких мета покарання та її складові, а саме виправлення необережних злочинців, спеціальна і загальна превенція, поширюються на всі види злочинів, у тому числі й на необережні, тому немає необхідності окремо акцентувати на складових мети покарання залежно від виду і характеру злочину. Водночас та чи інша складова може висуватися на перший план. Наукові погляди вчених другої групи підтверджуються результатами цього дослідження і сприймаються дисертантом як більш обґрунтовані.

Підтверджено, що в ієрархії складових мети покарання за необережні злочини на нормативному (законодавчому) рівні спостерігається орієнтація на мету загальної превенції, на рівні ж правозастосовної практики перевагу надають тим заходам кримінально-правового впливу щодо необережних злочинців, котрі більшою мірою забезпечують досягнення виправлення та спеціальної превенції. Загально-превентивний вплив загрози покаранням на потенційних необережних злочинців наукою достовірно не доведений, тому важко категорично стверджувати про наявність профілактичного впливу передбаченого законом покарання. Посилено систему аргументів, що під час порушення правил безпеки особа не вважає свою поведінку злочинною, тому навряд чи буде сприймати сенс засудження.

Дисертантом не встановлено достатніх підстав розглядати окремі функції покарання відносно необережних злочинів. Сформульовані доктриною три групи функцій покарання (загальносоціальні; кримінально-правові і кримінально-виконавчі) стосуються як умисних, так і необережних злочинів.

У підрозділі 2.2 «Види покарань за злочини, що вчиняються через необережність» дисертант здійснив низку розрахунків за такою методикою. Виокремлено 129 видів необережних злочинів, які було розташовано у таблиці за порядком їх згадування у КК України. Кількість таблиць було розраховано залежно від кількості покарань, які застосовано законодавцем за необережні злочини. Встановлено, що з видів покарань, передбачених ст. 51 КК, у санкціях за злочини, які вчиняються через необережність, застосовуються дев'ять. Якщо виключити військові необережні злочини, за які передбачаються два види покарання – службові обмеження для військовослужбовців та тримання у дисциплінарному батальйоні – то кількість покарань дорівнює семи. Це такі види покарань, як: 1) позбавлення волі; 2) обмеження волі; 3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 4) штраф; 5) виправні роботи; 6) громадські роботи; 7) арешт.

Встановлено частоту використання тих чи інших видів покарань у санкціях норм за конкретні необережні злочини (покарання наводяться за відсотками від більшого до меншого): 1) позбавлення волі передбачено за 108 злочинів (83,7%); 2) обмеження волі передбачено за 66 злочинів (51,1%); 3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю передбачено за 50 злочинів (38,7%); 4) штраф передбачено за 36 злочинів (27,9%); 5) виправні роботи передбачено за 35 злочинів (27,1%); 6) громадські роботи передбачено за 4 злочини (3,1%); 7) арешт передбачено за 4 злочини (3,1%). Окремо слід зазначити покарання для військовослужбовців: 8) тримання у дисциплінарному батальйоні передбачено за 5 злочинів з 129 (3,8%), або за 5 з 20 необережних військових злочинів (25%); 9) службові обмеження для військовослужбовців передбачено за 4 злочини з 129 (3,1%), або за 4 з 20 необережних військових злочинів (20%).

Передбачення законодавцем за необережні злочини таких видів покарання, як громадські роботи та арешт, суперечить законодавчій тенденції незастосування цих видів покарань за необережні злочини. Позбавлення волі є найпоширенішим серед покарань за необережні злочини, зустрівшись 108 раз зі 129, що становить 83,7%.

Дисертант підтримала наукову позицію, згідно з якою значну роль у запобіганні вчинення нових необережних злочинів можуть відіграти додаткові види покарання, які мають яскраво виражений спеціально-запобіжний вплив. Водночас цей запобіжний вплив додаткових покарань належним чином не оцінюється законодавцем і практичними працівниками.

У підрозділі 2.3 «Кримінально-правові санкції за злочини, що вчиняються через необережність: шляхи вдосконалення» аргументується, що у чинному кримінальному законодавстві України спостерігається малораціональна та не уніфікована система санкцій за необережні злочини.

Доводиться, що специфіка необережних злочинів у кримінальному законодавстві врахована не повною мірою. Так, співставлення деяких статей, що передбачають наявність різної форми вини за спричинення тотожних злочинних наслідків, під час вчинення різних за змістом діянь, виявляє, що їх санкції або є рівними, або останні іноді перевищують санкції за умисні злочини. Звернено увагу, що нерідко між собою не узгоджені санкції деяких необережних злочинів, які заподіяли однакову шкоду, але відрізняються за характером діяння та сферою порушення правил безпеки.

Дисертант сприймає як спірну думку про те, що санкції у нормах про необережні злочини проти життя та здоров'я повинні бути менш суворими, ніж санкції норм про відповідальність за необережні злочини у сфері безпеки руху або експлуатації транспорту чи у сфері безпеки виробництва. Аргумент про те, що поведження з транспортними засобами, їх використання та взаємодія з ними вимагають від людини більш підвищеного контролю за своєю діяльністю у цих процесах, аніж у звичайних побутових ситуаціях, є вразливим для критики. По-перше, вплив підвищеної санкції на суб'єкта, який в момент діяння не сприймає свою поведінку як злочинну, є ілюзорним. По-друге, дотримання правил безпеки у випадку поведження зі зброєю або небезпечною твариною потребує від людини не меншого контролю, ніж поведження з транспортним засобом.

**Розділ 3 «Призначення покарання за злочини, що вчиняються через необережність»** складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Загальні засади призначення покарання за злочини, які вчиняються через необережність» встановлено, що під час винесення вироків суди в основному враховували такі пом'якшуючі обставини: 1) вчинення злочину

вперше і внаслідок випадкового збігу обставин; 2) неповноліття винуватого; 3) добровільне відшкодування завданого збитку; 4) неправомірна поведінка потерпілого. Серед обтяжуючих обставин зустрічаються лише: 1) вчинення злочину у стані сп'яніння та 2) тяжкі наслідки, завдані злочином. Більшість обставин, які обтяжують або пом'якшують покарання та передбачені ст.ст. 66, 67 КК, у провадженнях про злочини, вчинені через необережність, не зустрічаються. Ці обставини пов'язані переважно з умисними злочинами і не є визначальними при вчиненні злочину через необережність.

Доведено, що обов'язково повинна враховуватися судами як пом'якшуюча обставина протиправна поведінка потерпілого, яка сприяла вчиненню злочину. Вирішення цього питання можливе шляхом включення цієї обставини до переліку, який міститься у ст. 66 КК. Крім цього, пропонується доповнити ст. 65 КК частиною такого змісту: «6. Суди у всіх випадках зобов'язані всебічно та об'єктивно оцінювати всю сукупність обставин, що пом'якшують і обтяжують покарання з наведенням у вирок мотивів прийнятого рішення про покарання. Формальне перераховування зазначених обставин без розкриття змісту кожної з них є неприпустимим». Останнє речення пропонованого проекту норми є потрібним тому, що формальний підхід з боку суду (судді) до зазначених обставин порушує вимоги закону щодо обґрунтованості та вмотивованості судового рішення (ст. 370 КПК).

У підрозділі 3.2 *«Критерії необхідності та достатності призначеного покарання для виправлення особи, яка вчинила злочин через необережність, та попередження нових злочинів»* підтверджено судження про те, що реальне зменшення кількості вчинюваних злочинів під впливом покарання відбувається за рахунок спеціальної превенції шляхом ізолювання від суспільства на певний час осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння, застосування інших видів покарань, які унеможливають вчинення певних злочинів.

Встановлено, що критерії необхідності та достатності покарання для виправлення особи та для попередження вчинення нею нових злочинів тісно пов'язані з принципом доцільності кримінального переслідування. Саме ж поняття доцільності корелює з принципом індивідуалізації покарання.

Додатково аргументується судження про те, щоб під час розгляду справ про необережні злочини суди орієнтувалися не на тяжкість наслідків, а на «якість» поведінки суб'єкта, індивідуалізуючи покарання передусім залежно від характеру порушення тих чи інших правил безпеки, від ставлення винуватого до такого порушення, від його посткримінальної поведінки та інших фактичних обставин, що впливають на оцінку особи.

Встановлено, що на практиці доволі поширеним є врахування думки потерпілого (родичів загиблого потерпілого) під час призначення покарання за необережний злочин. Піддано критиці теоретичну позицію, згідно якої врахування думки родичів під час призначення покарання є неприпустимим, оскільки покарання призначається від імені держави і має публічний характер. Останнім часом спостерігається процес «розпублічення» кримінального права. Крім того, суд повинен враховувати всі обставини справи, в тому числі брати до уваги й думку потерпілого (родичів загиблого потерпілого). Дисертант доповнює наведені

підходи тим, що враховувати думку потерпілого (родичів загиблого потерпілого) суду необхідно не лише під час призначення покарання, а взагалі під час обрання відповідного заходу кримінально-правового впливу. Річ у тім, що не кожен необережний злочин тягне такий правовий наслідок, як призначення реального покарання. У багатьох випадках суди застосовують звільнення від покарання та його відбування, і врахування при цьому думки потерпілих (родичів загиблого потерпілого) є цілком обґрунтованим.

У підрозділі 3.3 *«Застосування заходів кримінально-правового впливу за злочин, вчинений через необережність, на підставі угод про примирення або про визнання винуватості»* дисертантом здійснено системне тлумачення норм КК та КПК України щодо необережних злочинів та кримінальних проваджень на підставі угод, яке дозволило виявити певні проблеми як матеріального, так і процесуального характеру. Так, встановлено, що диспозиція ч. 2 ст. 286 КК передбачає два види наслідків – тяжке тілесне ушкодження або смерть потерпілого – психічне ставлення до яких є необережним. Норма має санкцію від 3 до 8 років позбавлення волі, що визначає злочин як тяжкий. Це унеможлиблює застосування угоди про примирення. У підсумку маємо істотну логічну неузгодженість, оскільки, наприклад, при вбивстві через необережність законодавець допускає укладення угоди про примирення, тоді як при тяжкому тілесному ушкодженні або смерті, завданих унаслідок порушення правил безпеки або експлуатації транспорту, укладення угоди про примирення є неможливим. З такою позицією важко погодитись.

Відповідно до ч. 4 ст. 469 КПК угода про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості, тяжких злочинів, внаслідок яких шкода завдана лише державним чи суспільним інтересам. Укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні, в якому бере участь потерпілий, не допускається. Отже, маємо ситуацію, коли у ч. 2 ст. 286 КК передбачено тяжкий злочин, що є необережним. Законодавець дає можливість правоохоронним органам держави в особі прокурора укласти угоду про визнання винуватості з підозрюваним чи обвинуваченим в умисному тяжкому злочині проти державних або суспільних інтересів, проте наявність потерпілого у справах за ч. 2 ст. 286 КК унеможлиблює застосування такої угоди. Унаслідок цього злочин, передбачений ч. 2 ст. 286 КК, повністю не потрапляє у кримінальне провадження на підставі угод. Такий стан речей, особливо враховуючи, що у разі необережного заподіяння смерті чи тяжкого тілесного ушкодження законодавець дозволяє вирішити справу на підставі угоди, складно визнати доцільним та обґрунтованим.

## ВИСНОВКИ

У висновках дисертації на основі узагальнення відповідних концепцій вітчизняних і зарубіжних учених, законодавства та багаторічної практики судових та правоохоронних органів України розроблено наукові положення, що в сукупності спрямовані на вирішення важливого науково-практичного завдання систематизації знань про оптимальну караність необережних злочинів та раціоналізації заходів кримінально-правового впливу щодо осіб, які вчинили такі злочини. Одержані наукові результати дають підстави для висновків, рекомендацій та узагальнень, що мають як теоретичне, так і практичне значення. Найсуттєвішими з них є такі:

1. Вітчизняне кримінальне законодавство та правозастосовна практика у питаннях впливу на осіб, які вчинили необережні злочини, переважно спираються на результати наукових досліджень 70 – 80-х рр. ХХ ст. Проте сучасні умови

існування суспільства змушують переглянути кримінальну політику щодо протидії необережним злочинним проявам, зробити вплив на осіб, які вчинили необережні злочини, більш раціональним та науково обґрунтованим. Зокрема, підхід законодавця, який зловживає таким покаранням за необережні злочини, як позбавлення волі, постійно коригується в судовій практиці за допомогою звільнення від покарання та його відбування. Крім цього, кримінологічною наукою обґрунтовано вищу ефективність покарань за необережність, які уособлюють спеціальну превенцію, порівняно з покараннями, головним елементом яких є кара.

2. Дослідженням закладено власні методологічні засади оцінки злочину як необережного та здійснено науково обґрунтований поділ необережних злочинів на групи. Типологія необережних злочинів об'єднує їх у три групи: 1) злочини, які у самому законі названі необережними; 2) злочини, пов'язані з порушенням певних правил безпеки, про які (правила) безпосередньо зазначено у диспозиції кримінально-правової норми; 3) злочини, у нормах про які текстуально йдеться не про порушення певних правил безпеки, а про певну форму поведінки суб'єкта, яка за своєю юридичною сутністю є порушенням тих чи інших правил або вимог.

3. У дослідженні узагальнено наукові підходи щодо законодавчого формулювання та практичного досягнення мети покарання за необережні злочини. Зокрема, встановлено, що існують підстави для твердження про дивергентні орієнтації законодавчої та судової влади на певні складові мети покарання за необережні злочини, а саме: законодавство орієнтується на загальну превенцію, правозастосовна практика – на спеціальну превенцію. Водночас з'ясовано, що передбачені кримінальним законом покарання за необережні злочини не можуть ефективно «спрацьовувати» у сфері загальної превенції і слугувати фактором, який запобігає необережній злочинності.

4. Встановлено, що позбавлення волі є найпоширенішим серед покарань за необережні злочини (воно передбачене за 108 із 129-ти необережних злочинів, що становить 83,7%). Вітчизняний законодавець не надто зважає на здобутки теорії кримінального права і продовжує використовувати позбавлення волі як основний вид покарання за злочини, що вчиняються через необережність. Громадські роботи передбачаються як вид покарання за необережні злочини лише у ст.ст. 128, 197, 247 КК. Арешт передбачено лише за кілька транспортних необережних злочинів (ч. 1 ст. 281, ч. 1 ст. 283 та ч. 1 ст. 286 КК). Передбачення законодавцем за вчинення необережних злочинів таких видів покарання, як громадські роботи та арешт, є відступом від загальної законодавчої тенденції незастосування цих видів покарань за необережні злочини. Дослідженням доведено, що і науковці, і практики позитивно сприймають більш широке застосування позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, вважаючи його більш м'яким, більш ефективним, а також менш репресивним, ніж позбавлення волі. Передбачення у законі більш тривалих строків позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю – до 15, 20 років – дозволить надовго усунути винуватця необережного злочину з тієї сфери, де він допустив необережну поведінку. Наведена пропозиція є втіленням наукового підходу, відповідно до якого спеціальна превенція у сфері протидії необережним злочинам має перевагу над загальною превенцією. Ефективність останньої щодо необережних злочинів є



сумнівною. Тривалий строк позбавлення певного права постає надійним засобом захисту суспільства і не містить у собі негативних наслідків, що властиві позбавленню волі.

5. Здійснене дослідження свідчить про наукову обґрунтованість позиції про виключення арешту з санкцій норм про необережні злочини і більш широке застосування покарань у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Покарання у виді позбавлення права займатись певною діяльністю володіє значними можливостями як виправного, так і карального впливу на винуватих, а також є більш ефективним, ніж призначення за ці ж діяння коротких строків позбавлення волі або виправних робіт, що може слугувати підставою для включення його у санкції необережних злочинів як альтернативу позбавленню волі або арешту. Наразі покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю передбачено за 50 необережних злочинів (38,7%). Вважаємо, що у майбутньому зберігатиметься тенденція розширення питомої ваги цього покарання у санкціях норм про необережні злочини. Враховуючи, що наслідки необережних злочинів суттєво торкаються потерпілих та їх родичів, застосування державою штрафів та виправних робіт входить у суперечність з компенсаційною функцією кримінального права. Держава має забезпечити ефективне відшкодування шкоди саме постраждалим, а не прагнути передусім поповнити свій бюджет.

6. Дослідженням доведено, що серед десяти різновидів обставин, які пом'якшують покарання, передбачених ч. 1 ст. 66 КК, у правозастосовній практиці щодо необережних злочинів зустрічаються лише чотири: 1) вчинення злочину вперше і внаслідок випадкового збігу обставин; 2) неповноліття винуватого; 3) добровільне відшкодування завданого збитку; 4) неправомірне поведінка потерпілого. Серед тринадцяти різновидів обтяжуючих обставин (ч. 1 ст. 67 КК) зустрічаються лише дві: 1) вчинення злочину у стані сп'яніння та 2) тяжкі наслідки, завдані злочином. Таким чином, існують особливості реалізації судами загальних засад призначення покарання за необережні злочини, що зумовлені переважною орієнтацією законодавчого переліку обставин, які індивідуалізують покарання, на умисні злочини. Обґрунтовується пропозиція обов'язково враховувати судами протиправну поведінку потерпілого, яка сприяла вчиненню злочину, як обставину, яка пом'якшує покарання.

7. Дослідженням обґрунтовано, що важливою характеристикою обрання покарання, необхідного і достатнього для виправлення особи та для попередження нових злочинів, є поняття доцільності. Автор підтримує тих теоретиків та практиків кримінального права, кримінологів, пенітенціаристів, які виказують критичне ставлення до тривалих строків позбавлення волі за вчинення необережних злочинів. Крім цього встановлено, що деякі пенітенціарні психологи та кримінологи піддають вивченню лише таку категорію суб'єктів необережних злочинів, які відбувають реальне позбавлення волі, після чого ці науковці поширюють результати досліджень на всіх суб'єктів необережних злочинів. Проте значна кількість суб'єктів (наприклад, винуваті у ДТП з тяжкими тілесними ушкодженнями або смертю потерпілого) внаслідок індивідуалізації відповідальності та покарання піддаються іншим заходам впливу, зокрема,

засудженню із звільненням від реального відбування покарання. Ці суб'єкти мають інші характеристики особи злочинця, ніж ті, хто вчинив злочин у стані сп'яніння або не визнав своєї вини. Викладене означає, що зміст критеріїв необхідності та достатності призначеного покарання для виправлення особи та попередження нових злочинів буде відрізнятися для згаданих категорій суб'єктів необережних злочинів.

8. Закон повинен надати як сторонам процесу, так і суддям більше можливостей у застосуванні угоди про визнання винуватості. Суб'єкт тяжкого злочину, вчиненого через необережність, повинен мати можливість зазнати скороченої процедури кримінального провадження на підставі угоди про визнання винуватості, якщо потерпілий це не заперечує. Реалізація наведеної пропозиції дозволить додатково «розпублічити» вельми негнучкий характер чинних норм процесуального закону у кримінальному провадженні на підставі угод щодо злочинів, вчинених через необережність.

## СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Кочуріна Д. В. Покарання за злочини, що вчинені через необережність: огляд стану проблеми. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 3. С. 342–346.
2. Кочуріна Д. В. Типологія необережних злочинів за Кримінальним кодексом України. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2017. № 2 (16). С. 200–209.
3. Кочуріна Д. В. Види покарань, що передбачені за необережні злочини: результати вивчення кримінального законодавства України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Серія Право. Випуск 44. Том 2. С. 84–87.
4. Кочуріна Д. В. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як оптимальний вид покарання за необережні злочини. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 180–184.
5. Kochurina Dariya. Purpose of punishment for the crimes committed by negligence. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2017. № 4 (volume 1). P. 91–98.
6. Кочуріна Д. В. Покарання за злочини, що вчиняються через необережність працівниками КВС // Актуальні питання кримінально-виконавчого права та кримінології: матеріали науково-практичних семінарів кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології (м. Чернігів, 17 та 30 листопада 2016 р.). Чернігів: Акад. ДПтС, 2016. С. 75–77.
7. Кочуріна Д. В. Характеристика поведінки суб'єктів права: правомірна чи правослухняна? // Круглий стіл, присвячений 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини: матеріали круглого столу (м. Запоріжжя, 8 грудня 2016 р.). Запоріжжя: КПУ, 2016. С. 116–117.
8. Кочуріна Д. В. Створення концепту караності необережних злочинів – актуальне завдання кримінально-правової науки // Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової

діяльності: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 3 березня 2017 р.). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2017. С. 259–262.

9. Кочуріна Д. В. Види необережних злочинів за Кримінальним кодексом України // Актуальні проблеми державно-правового розвитку України в контексті інтеграційних процесів: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю Інституту управління та права ЗНТУ (м. Запоріжжя, 20 травня 2017 р.). Том 2. Запоріжжя: Просвіта, 2017. С. 85–87.

10. Кочуріна Д. В. Тенденції караності необережних злочинів за Кримінальним кодексом України // Актуальні питання кримінального права та процесу: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 16 червня 2017 р.). Кривий Ріг: Донецький юридичний інститут МВС України, 2017. С. 152–154.

11. Кочуріна Д. В. Європейський досвід кримінологічного впливу на необережну злочинність // Кримінальне право: традиції та новації: матеріали III Міжнародного круглого столу, присвяченого вшануванню пам'яті видатного вченого, Героя України, академіка Володимира Володимировича Сташиса (м. Чернігів, 7–8 вересня 2017 р.). Чернігів: Десна Поліграф 2017. С. 159–160.

## АНОТАЦІЇ

**Новохатська Д. В. Покарання та його призначення за злочини, що вчиняються через необережність.** – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» (081 – Право). – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2018; Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2018.

Дисертація становить систематизацію знань про оптимальну караність необережних злочинів та раціоналізацію заходів кримінально-правового впливу щодо осіб, які вчинили такі злочини. У дослідженні проаналізовано сучасний стан теорії кримінального права щодо розробки питань караності злочинів, які вчиняються через необережність, закладено методологічні засади оцінки злочину як необережного, узагальнено наукові підходи щодо практичного досягнення мети покарання за необережні злочини. Визначено, які види заходів кримінально-правового впливу варто визнати доцільними для досягнення мети покарання за необережні злочини. На підставі результатів дослідження розроблено низку рекомендацій щодо вдосконалення змісту кримінального законодавства та практики його застосування за злочини, що вчиняються через необережність.

*Ключові слова:* покарання, мета покарання, види покарань, призначення покарання, необережний злочин, необережність, злочинна самовпевненість, злочинна недбалість.

**Новохатская Д. В. Наказание и его назначение за преступления,**

**совершаемые по неосторожности.** – *Квалификационная научная работа на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук (доктора философии) по специальности 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» (081 – Право). – Классический приватный университет, Запорожье, 2018; Харьковский национальный университет внутренних дел, Харьков, 2018.

Диссертация представляет собой систематизацию знаний об оптимальной наказуемости неосторожных преступлений и рационализации мер уголовно-правового воздействия на лиц, совершивших такие преступления. В исследовании проанализировано современное состояние теории уголовного права относительно разработки вопросов наказуемости преступлений, совершаемых по неосторожности, заложены методологические основы оценки преступления как неосторожного, обобщены научные подходы к практическому достижению цели наказания за неосторожные преступления. Определено, какие виды мер уголовно-правового воздействия следует признать целесообразными для достижения цели наказания за неосторожные преступления. На основании результатов исследования разработан ряд рекомендаций по усовершенствованию содержания уголовного законодательства и практики его применения за преступления, совершаемые по неосторожности.

*Ключевые слова:* наказание, цель наказания, виды наказаний, назначение наказания, неосторожное преступление, неосторожность, преступная самоуверенность, преступная небрежность.

**Novohatska D. V. Punishment and him imposition for the crimes are committed by negligence.** – *The qualification scientific work published as manuscript.*

Thesis for a Candidate Degree in Law (Doctor of Philosophy), Speciality 12.00.08 «Criminal Law and Criminology; Criminal Executive Law» (081 – Law). – Classic Private University, Zaporizhzhia, 2018; Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, 2018.

The research describes the systematization of a knowledge about the optimal punishability the negligent crimes and the rationalization of the criminal legal measures in relation to the persons, who committed that crimes.

It has been stated a conclusion about the availability three basic concepts of a legal influence in relation to the subjects of the negligent crimes in the world law science.

It has been grounded the point of view that the bent of a lawmaker to provide the deprivation of freedom in the sanctions more than 80% negligent crimes is the rudiment of a retributive conception of a nature a criminal punishment.

In the thesis was realized the prognosis of development the punishability the negligent crimes, in according to which a specific weight of a deprivation of freedom in sanctions the corresponding norms will be reduce at the expense of more wide application the punishments, that non-connected with the isolation from society.

On the ground the negative criminological experience the application to negligent perpetrators the long-term periods deprivation of freedom it is suggest in the capacity

of a guideline for criminal policy of a state the observance a principle priority isolation from occupation over isolation from society.

It is suggest to make less public inflexible character norms of procedural legislation that currently in force in criminal process on the ground the agreements to negligent crimes, so long as subject of the grave negligent crime must have the possibility of a reduced criminal procedure on the ground the agreement on guilt acceptance, if the victim isn't contradict that.

The writer of this dissertation has improved the scientific views about a reasonability to provide in the Criminal Code of Ukraine deprivation of right to hold a concrete post or to engage a concrete profession on the long-term periods or perpetual.

It is reinforce the arguments that for punishment for the negligent crimes more than for intention crimes has inherent tendency of depenalization (exemption from criminal liability, exemption from serving one's sentence, application the sanctions that are alternative to deprivation of freedom etc.).

The thesis has elaborated the scientific views about an elimination the mulct and the correctional works from the sanctions for the negligent crimes, so long as an application by the states these sorts of punishment is contradicting to compensatory function of the criminal law.

*Key words:* punishment, purpose of punishment, sorts of punishment, imposition of punishment, negligent crime, carelessness, criminal presumption, criminal negligence.



Підписано до друку 03.05.2018 р. Папір офсетний. Друк офсетний.  
Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.  
Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач  
Харківський національний університет внутрішніх справ,  
пр. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080.  
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.

Друкарня Харківського національного університету внутрішніх справ  
61080, м. Харків, пр. Льва Ландау, 27.